

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ЗНАТЬ ДІЄВО-ПРАКТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Перетворення та зміни, що відбуваються в Україні у всіх сферах життя, вимагають від кожної людини творчого підходу до своєї справи, уміння самостійно вирішувати нові складні завдання. Сучасні підходи до реформування початкової школи в умовах впровадження концепції Нової української школи спрямовують на покращення освітнього процесу. Одним із напрямків у розв'язанні цього завдання є формування дієвих природничих знань молодших школярів. Проблема формування у молодших школярів уміння застосовувати природничі знання у нових навчальних ситуаціях набуває особливої актуальності, оскільки вчені концентрують свою увагу на вирішенні проблеми виховання всебічно розвинутої особистості, яка володіє творчими здібностями, в тому числі й здатністю самостійно переносити знання у нові навчальні ситуації. Всі види роботи при вивченні природознавства містять у собі можливості розвитку, навчання та виховання дітей: мислення, пам'яті, уваги, інтересу. Важливо зазначити, що сутність природознавчої освіти і виховання становлять цілеспрямований процес формування відповідального ставлення школярів до навколишнього середовища, що може бути можливим за умови успішного оволодіння ними знаннями дієво практичного характеру. За інших умов у навчальних ситуаціях і на практиці, навчання пов'язане з великими труднощами для учнів. Це особливо важливо тому, що природничі знання, здобуті під час навчання у початковій школі, є базою для вивчення систематичних природничих дисциплін у середніх та старших класах школи. Формування дієвих знань, як важлива самостійна мета навчання, одночасно є необхідною умовою загального розвитку школярів, так як досить значна частина молодших школярів засвоює природничі знання формально.

Аналіз історичного аспекту розвитку проблеми формування у молодших школярів знань дієво практичного характеру демонструє актуальність та важливість цієї проблеми на сучасному етапі реформування загальноосвітньої школи, з одного боку, і відсутність суттєвих моментів у науковому обґрунтуванні основ організації процесу формування в учнів початкових класів природничих знань дієво практичного характеру, з іншого.

Проте, проблему формування природничих знань дієво практичного характеру у молодших школярів учені вивчали досить опосередковано. Окремі положення питання формування дієвих знань тією чи іншою мірою розглядалися Т. Байбарою, П. Гальперінім, Б. Іщенко, Н. Коваль І. Лернер, О. Савченко та ін. Спеціальні дослідження з означеної проблеми проводила І. Жаркова. Науковець зазначила, що вказані дослідження розширюють наукові знання про механізм формування в учнів початкових класів природничих знань дієво практичного характеру. «Знання дієво практичного характеру – зазначає І. Жаркова – це такі знання, що засвоєні учнями й можуть застосовуватись на

практиці (під час розв'язання пізнавальних завдань, виконання дослідів, практичних робіт, суспільно-корисної праці), тобто у нових навчальних ситуаціях» [1].

Основними ознаками знань дієво практичного характеру є:

- уміння учнів виконувати розумові операції: аналізувати, порівнювати, визначати істотні ознаки, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, класифікувати, узагальнювати синтезувати;
- уміння перегруповувати знання й переносити їх у нові навчальні ситуації;
- здатність учнів здійснювати самостійну пізнавальну діяльність;
- уміння використовувати вже засвоєні знання під час оволодіння новими.

На ефективність процесу формування в учнів початкових класів знань дієво практичного характеру впливає дотримання певних педагогічних умов. І. Жаркова виділяє такі:

- організація чуттєвого сприймання навчального матеріалу відповідно до вікових особливостей і можливостей дітей молодшого шкільного віку;
- здійснення керівництва процесом формування природничих знань дієво практичного характеру на основі алгоритмів розумової діяльності, що передбачає зростання рівня самостійності та активності учнів;
- цілеспрямоване використання системи пізнавальних завдань як засобу формування в учнів природничих знань дієво практичного характеру;
- реалізація міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків у процесі формування природничих знань дієво практичного характеру [1].

За умови їх дотримання у навчальному процесі забезпечуватиметься ефективне формування у молодших школярів природничих знань дієво практичного характеру.

Найдоступнішим засобом формування в учнів початкових класів природничих знань дієво практичного характеру є система пізнавальних завдань, в основі яких лежать алгоритмізовані розумові дії: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, аналогія, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, класифікація.

Пізнавальні завдання можуть бути такими: на виділення ознак об'єкта, їх диференціювання на істотні та неістотні; на порівняння об'єктів у формі зіставлення та протиставлення; на класифікацію тіл і явищ природи; такі, що передбачають використання аналогії як засобу переносу способу дії; на узагальнення і формулювання висновків; на встановлення причинно-наслідкових зв'язків; на доведення істинності судження.

Таким чином, у процесі формування природничих знань дієво практичного характеру в молодших школярів слід підбирати систему пізнавальних завдань, а також враховувати вікові особливості учнів початкової школи.

Література

1. Жаркова І. І. Формування природничих знань дієво практичного характеру у молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец.13.00.09 / І. І. Жаркова

УДК 371.035.6

МАДУН Х.В.
Мукачівський державний університет

ЗМІСТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

В умовах становлення української держави патріотичному вихованню належить пріоритетна роль. Сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувані у молоді громадянсько активні, соціально значущі якості, які вона зможе проявити в усіх видах діяльності, і, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу на благо української держави.

Патріотичне виховання розуміють як «формування гармонійної, розвиненої, високоосвіченої, соціально активної й національно свідомої людини, наділеної глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими й духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю, господарською кмітливістю, підприємливістю й ініціативністю» [1, с. 6].

Позаурочна діяльність охоплює всю освітньо-виховну роботу вчителів, класних керівників, вихователів груп продовженого дня, організаторів виховної роботи в позаурочний час. Вона має більш широкі можливості у виборі змісту, форм, методів, прийомів, засобів проведення, тому що не регламентована програмою, часом, місцем. Сучасні педагоги в позаурочній діяльності виділяють два напрями освітньо-виховної роботи – позашкільну і позакласну. Позакласна – це різноманітна освітня й виховна робота педагогічного колективу школи в позаурочний час, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей. Позашкільна – це освітньо-виховна робота позашкільних закладів для дітей та юнацтва (Будинків школяра, технічної творчості, дитячих та юнацьких бібліотек, спортивних шкіл, об'єднань за місцем проживання, інших) [3]. Такі вчені як Я. Гнутель, П. Ігнатенко, О. Кобрій, Н. Косарева, Л. Крицька, В. Поплужний, М. Чепіль, крім позашкільної та позакласної роботи, виділяють ще й позаурочну виховну роботу. Позаурочна освітньо-виховна робота, за визначенням Г. Пустовіта, – це діяльність груп чи окремих педагогів школи, ліцею, гімназії, спрямована на створення комфортних умов у позанавчальний час, для розвитку творчих здібностей і реалізації духовного потенціалу особистості [2, с.14].

На відміну від позакласної, позаурочна робота є продовженням навчального процесу в позаурочний час. Вона не завжди носить добровільний, самостійний характер. Визначальна роль у її плануванні, організації та проведенні належить учителю. Позаурочна робота відіграє значну роль в організації вільного часу учнів. Враховуючи той факт, що більшість батьків

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>